

DISCURS DEL PRESIDENT AL CICLE *DINARSCAMBRA* (9/9/2015)

Bona tarda, salutació especial per al president Valls, per als presidents de les cambres de Comerç que ens acompanyeu, consellers, entitats del teixit català, senyores i senyors. Gràcies per la invitació, no és el primer cop que participo en aquesta arrencada d'una nova edició dels *DinarsCambra*.

Començo pel final, ja que se'm convida a respondre la pregunta de com han de ser els pressupostos de 2016, què farem, quina actitud tindrem pel que fa a l'economia productiva; així que faré tres o quatre pinzellades.

Si hem de complir el dèficit que ens imposa el Govern central, no podem fer uns pressupostos ben fets, a risc, si els fem ben fets, complint el dèficit, de carregar-nos allò que dèieu que hem aconseguit salvar, que són els serveis públics, les polítiques públiques i sobretot les més sensibles, per exemple, salut, ensenyament, serveis socials, lluita contra la pobresa, política d'habitatge, etc. Si volem salvar això, i no ho volem posar al costat del precipici, necessitem uns pressupostos que no compleixin el dèficit que ens imposaran, perquè miracles amb els pressupostos no se'n poden fer, són números, i si t'obliguen a complir un dèficit que tu simplement no pots complir, excepte que no sigui retallant brutalment els serveis públics, doncs o retalles brutalment o no compleixes, això n'heu de ser conscients.

I això em remet a aquest missatge que no només val per a Catalunya sinó també per al conjunt de les autonomies de l'Estat espanyol i per al món local. Abans he citat en Xavier Trias, ell ho sap, perquè ha estat alcalde de Barcelona durant 4 anys, el repartiment de dèficit que s'ha fet a l'Estat espanyol durant els darrers 3-4 anys és un repartiment que cobreix les espatlles políticament del Govern central, que retallen molt poc. Fixeu-vos en la política de trens d'alta velocitat, no l'han aturada, no han aturat els AVE, encara que els portin a llocs on hi ha poca gent i poc trànsit, això no ho han aturat. No han aturat les inversions en defensa. No han tocat una responsabilitat seva que és el subsidi d'atur. No han tocat pràcticament el tema pensions, que també és responsabilitat seva, i han obligat als altres a tocar-ho tot: sanitat, ensenyament, serveis socials, inversions, inversions en economia productiva, en infraestructures, política d'innovació, política universitària, ho hem hagut de tocar tot. Val la pena tenir-ho present perquè, o hi ha consciència d'això, o seguirem en aquesta línia que hem hagut de fer aquests darrer anys, que és una línia de càrrec nostre ho anem ajustant tot, mentre els altres, concretament a nivell del Govern central, se salen de *rosites*.

Bé, aquesta és una primera afirmació que us volia fer per ser conscients de la realitat. Nosaltres, aquests darrers anys, no podem complir l'objectiu dèficit que se'ns imposa perquè no volem carregar-nos les línies fonamentals i bàsiques, els fonaments, del nostre estat del benestar; i, a més, deixeu-me dir que una economia com la catalana i un país com Catalunya, seria tremendament injust que entrés en aquesta línia perquè nosaltres ens el podem pagar el nostre estat del benestar i, fins i tot, millor, i si l'hem de retallar és perquè ens imposen aquests límits, i ens els imposen *manu militari*, no ens deixen opció.

Avui el president Rajoy, per exemple, presumia que el gran creditor de Catalunya és l'Estat espanyol, i que, gràcies a això, pràcticament no paguem interessos, deia ell. Vull recordar en aquest sentit que si són els nostres creditors és perquè hem perdut la nostra autonomia

financera, així de clar. Quan algunes vegades explico que el nostre autogovern no és que vagi una mica a més, sinó que va clarament a menys, és, entre altres coses, perquè el control financer sobre les autonomies en general, i sobre Catalunya en particular, és total. Jo li canvio al president Rajoy el finançament de l'Estat espanyol si ens deixa recaptar tots els impostos de Catalunya, no necessitem ni un euro de l'Estat espanyol; si recaptem els impostos no necessitem ni un euro de crèdit; ara, és clar, qui recapten els impostos són ells, són els que tenen totes les palanques del poder en aquest sentit, i si a més a més imposen els objectius de dèficit, doncs ho tenen tot controlat: la tresoreria i el que pots gastar, ja només falta, que estan a punt de fer-ho, que et demanin factura per factura, i hem arribat a aquest punt i val la pena que siguem conscients d'això.

El segon missatge que volia donar és que la llista que jo en aquest moment represento de cara a les eleccions és una llista que té programa. Se'ns deia fa quatre dies: vosaltres no teniu programa, em refereixo a Junts pel sí; sí que tenim programa, i el programa està explicat, està escrit, i serveix per a diverses coses, si ens en sortim i tenim la majoria a la qual aspirem, serveix per governar els propers temps a Catalunya d'acord amb un programa de govern i és evident que aquest programa ha de tenir una orientació clara del que significa l'economia productiva i és evident que nosaltres aquest accent li posarem.

S'ha citat abans, per exemple, temes com la Formació Professional, s'ha fet una gran feina en aquesta legislatura en aquest sentit i les cambres en sou testimoni i altres organitzacions que estan aquí presents també. S'ha fet una bona feina des del punt de vista, per exemple, de noves normatives de simplificació administrativa per a tot el que és l'activitat econòmica del país. S'ha fet una bona feina amb la Fira de Barcelona, tornant a situar la Fira de Barcelona entre tots plegats en el lideratge que és el sistema firal de tot el sud d'Europa. Hem fet una bona feina en matèria universitària, no cal dir en matèria de recerca, molt bona feina, hem fet una bona feina en polítiques d'innovació, hem creat l'Eurecat, que és l'agrupació de tots els centres de transferència de tecnologia que en aquest moment hi ha a Catalunya, excepte un amb el qual també hi haurà col·laboració. S'ha invertit en algunes infraestructures que quedaven pendents; al febrer de l'any que ve posarem en servei l'L9 entre zona universitària, a la Diagonal, i la terminal 1 de l'aeroport del Prat. En general, s'ha procurat fer tota aquesta feina.

Aquesta feina no es perdrà, es continuarà i es millorarà en tot el que puguem, sabent que per a tota aquesta feina i moltes altres coses que ara no esmentaré ens calen polítiques pròpies, capacitat de decisió, alguns recursos addicionals, ens cal tot això. S'ha fet bona feina, per cert, en l'èxit escolar; s'ha fet molt bona feina en l'abandonament escolar prematur; vàrem arribar al Govern en un moment, al 2010, en què dels nois i noies que acabaven l'ensenyament obligatori als 16 anys, un terç, un 32%, no continuaven estudiant, d'això se'n diu abandonament escolar prematur, perquè acaben als 16 anys, acaben amb l'ensenyament obligatori, però no van més enllà; en aquest moment, l'última xifra que tenim és per sota del 20%, segueix sent alta, perquè segons els estàndards europeus hauríem d'estar per sota del 15%, però ja estem per sota del 20%, fa 4 anys estàvem en el 32%, això vol dir que hi ha més nois i noies que estudien quan acaben l'ensenyament obligatori; això és molt bona feina en aquest país, igual que haver disminuït el fracàs escolar en 5 punts en aquests anys.

Bé, tot això, no només continuarà sinó que intentarem millorar-ho, intentarem ampliar-ho, dintre d'un panorama, que ja us he descrit, on la nostra capacitat de decisió és més petita

que fa uns anys, i la nostra disponibilitat de recursos està absolutament condicionada pel poder central. És la realitat que hem de conèixer i no podem oblidar quan parlem d'això.

Pel que fa a l'exposició que us volia fer, gira entorn de 6 afirmacions.

La primera afirmació és: El procés polític que estem vivint, en contra d'algunes opinions, no ha afectat l'economia. Ja sé que hi ha gent que discuteix això, però la realitat és tossuda, i la realitat ens demostra que no hi ha hagut afectació sobre l'activitat econòmica com a conseqüència del procés polític que viu el país; no n'hi ha hagut; la crisi sí que ha afectat l'activitat econòmica, i molt, però el procés polític no.

Si us ho mireu en termes de creixement del PIB, de creixement de la nostra economia, estem creixent a Espanya i a Catalunya el doble que els països de la UE i de l'eurozona, també és veritat que vàrem caure més, però ara estem creixent el 3% i a Europa l'1,5 %. L'ocupació, l'últim any, en termes anuals, s'ha incrementat a Catalunya un 3,4%, hem tornat a passar per sobre de la barrera dels 3 milions d'afiliats a la Seguretat Social; un 3,4, i a Espanya un 3,2, per tant similar; Catalunya no ha quedat enrere des del punt de vista de la creació d'ocupació. Amb les exportacions, Catalunya claríssimament a l'avantguarda; el nostre percentatge de participació en l'exportació espanyola és més del doble dels que ens segueixen al darrere, que són Madrid i València, que ells estan en l'11 o 11,5 % i Catalunya al 26%; els increments d'exportació de l'últim mes són del 15 % respecte del mateix mes de l'any passat, concretament el mes de juny, i en termes del primer semestre un increment del 7% a Catalunya que són 2-3 punts més per sobre que l'exportació espanyola i clarament per sobre de l'exportació dels països de la zona euro. Captació de turisme estranger a l'avantguarda, primera destinació turística de tot l'Estat espanyol i primera destinació en despesa de turisme estranger per sobre de les grans destinacions de turisme clàssic com les Balears, les Canàries, etc. Inversió estrangera, aquest primer trimestre de 2015, en ple procés polític, hi ha hagut un increment substancial a Catalunya; concretament, la inversió estrangera a Catalunya en aquest primer trimestre, dades recents, ha representat gairebé un 30% del total que ha arribat a Espanya, quan la nostra economia pesa el 19 % i la nostra població representa el 16%. Us parlo de les dades més recents, ja sé que en els temes d'inversió estrangera un trimestre no és definitiu, però són dades del 2015; avui mateix surt en alguns mitjans de comunicació una important inversió en el Port de Barcelona per part d'una multinacional important del món navilier i del trànsit de contenidors; ahir mateix la Volkswagen va concretar allò que ens havia dit abans de l'estiu, no és cap novetat, la inversió de 3.000 milions d'euros a la factoria de Martorell, i si us mireu el que passa cada setmana veureu que hi ha contínuament aquest flux d'inversió estrangera a casa nostra. Per tant, resum, resum constatable: el procés polític no ha afectat el funcionament de l'economia.

Segona afirmació: lliga amb el *Manifest del Far*, que es va fer l'any 2014, totes les cambres de Comerç de Catalunya, tota una sèrie d'organitzacions empresarials i patronals que estan representades aquí, que defensava el dret a decidir del poble de Catalunya, una part molt significativa del nostre sistema econòmic i empresarial, i això es va reafirmar ara fa pocs dies en una nova trobada, on es van dir dues coses molt importants que jo vull agrair: una, es va dir, tal i com vàrem afirmar el 2014, estem, aquest món empresarial i patronal, que per cert és el més nombrós pel que fa a empreses i gent, reafirmant el nostre compromís amb el dret a decidir del poble de Catalunya; i segona cosa que es deia, molt important, s'ha de respectar el resultat democràtic del 27S, sigui el que sigui, tant si hi ha més sí com si hi ha més no, però s'ha de respectar. I lligat amb aquest *Manifest del Far*, recentment reafirmat i

reiterat, el 27S què estem fent? Estem exercint el dret a decidir per l'únic camí que ens han deixat perquè l'hauríem volgut expressar amb una consulta o un referèndum pactat amb les institucions de l'Estat, però no hi ha hagut manera, no han volgut ni tan sols seure a parlar-ne, malgrat, vosaltres n'heu estat testimoni, haver tingut mobilitzacions i manifestacions massives a Catalunya; no hi ha ni un sol país a Europa que pugui posar sobre la taula una mobilització d'aquestes característiques, tan gran i tan constant en el temps. Malgrat que hem tingut el suport majoritari del carrer, de gairebé tots els ajuntaments de Catalunya, i malgrat tenir dos terços al Parlament, de diputats i diputades que defensen el poder fer una consulta o un referèndum, ni en aquestes condicions tan democràtiques hem tingut ocasió ni de seure a una taula per parlar-ne, tot ha sigut no, tot absolutament; per tant, només tenim un camí per exercir el nostre dret a decidir, el 27S, i això és el que estem fent. Val la pena entendre-ho així, per això dic que no són unes eleccions clàssiques, normals, com sempre, al Parlament de Catalunya, estan convocades com sempre, amb la legislació de sempre, per tant és perfectament legal, però quan tinguem el resultat del 27S en un sentit o en un altre, es llegirà d'una altra manera, el resultat no es comptarà com sempre, i per això dic que estem exercint el nostre dret a decidir.

Tercera afirmació: Els països anomenats petits, normalment es cataloguen així aquells que tenen menys de 10 milions de persones, i Catalunya entraria en aquest registre, Espanya no és que és gaire més gran, són més productius, més oberts, i, a més a més, més benestants, més igualitaris i normalment s'hi viu millor que en els més grans; això de vegades no es té present en el debat, i no es té perquè es pot contrarestar perquè també hi ha països més grans que són molt productius, és veritat, que són molt oberts, i on es viu molt bé, com per exemple Alemanya dins la UE, però això no vol dir que en els països petits no sigui així. En un estudi recent d'una entitat de Suïssa es diu que dels 10 països més productius del món, que vol dir aquells que són capaços de produir més per capita, el 90% tenen menys de 10 milions de persones, 9 de 10; i si agafem els 30 primers, per eixamplar una mica la visió, el 63%, més de 6 de cada 10 són de menys de 10 milions de persones; i si anem als top 50, que encara eixamblem més la visió, dos terços, el 66% dels països més productius del món tenen menys de 10 milions de persones. Us deia més oberts del món, si us agafeu els 20 països més oberts del món, aquells que tenen més capacitat d'exportar i importar, 17 tenen menys de 10 milions de persones; direu és lògic, com més petitets, més necessitat d'eixamplar els mercats i més necessitat de comprar coses; d'acord, però també tothom estarà d'acord que com més grau d'obertura tens, més capacitat de crear riquesa tens en el temps, i encaixa millor en els termes del segle XXI, un món global, obert, interdependent, etc. Els països de menys de 10 milions d'habitants són molt oberts. I si agafeu més benestant, més igualitari, on es viu millor, si agafem l'índex de desenvolupament humà de l'ONU, que toca temes com la renda per capita, educació, salut, esperança de vida, etc., dels 30 primers països que tenen aquest més alt nivell de vida, aquest més alt índex de desenvolupament humà, més de la meitat són països de menys de 10 milions de persones. Catalunya, per exemple, si estigués per ella mateixa, ocuparia en aquest rànquing el lloc número 20 del món. L'Espanya actual està en el 23, per tant, està ben posicionada, i una Espanya sense Catalunya estaria en el 27, per tant seguiria estant entre els 30 primers; això vol dir que tant Catalunya com la resta d'Espanya són països relativament benestants, ben situats, que han aconseguit situar-se en un nivell de progrés significatiu, però Catalunya en el 20 dels 30 primers.

Quarta afirmació: Catalunya és un país i una economia perfectament viables, això també es discuteix ara, i en l'estratègia de l'amenaça més o menys subtil, en l'estratègia de la por, en l'estratègia d'explicar coses que després no són, es pinta una Catalunya absolutament inviable si es governés per ella mateixa com es governen Àustria, Dinamarca, Finlàndia, o qualsevol d'aquests països. Jo en aquest sentit voldria recordar que l'economia catalana representaria per ella sola, en aquest moment, la número 12 de la UE dels 28, per exemple; i que el nostre PIB per càpita és similar al del Regne Unit i França, i oi que ningú posa en qüestió si l'economia francesa o britànica són viables? Ho faran millor o pitjor, tindran moments millors o pitjors, com tothom, però ningú posa en qüestió la viabilitat d'aquestes economies, més aviat a l'inrevés. Catalunya tindria el mateix PIB per capita que aquestes economies, seria una economia d'una dimensió similar a la de Finlàndia o Dinamarca, que ningú posa en qüestió que siguin viables, a l'inrevés, són economies que se n'han sortit molt bé, són dinàmiques, obertes. Per tant, insisteixo, clarament és una economia en aquest sentit assimilable a qualsevol altra de les mitjanes, mitjanes altes de la UE, i clarament viable per ella mateixa, i quan dic per ella mateixa no vull dir aïllada, que seria una estupidesa total, seria una absurditat monumental, l'economia catalana per definició ha de ser una economia interdependent, oberta en els fluxos comercials, oberta a les persones, oberta al trànsit de capitals, etc. Però en aquest sentit d'economia perfectament integrada, al meu entendre, en el marc europeu i l'euro, és una economia que té una viabilitat sense cap mena de dubte.

Cinquena afirmació: Es pot estar més d'acord o menys d'acord, o totalment d'acord o totalment en contra amb el procés polític que s'està vivint a Catalunya, no cal dir-ho, oi? i totes les opinions són igualment respectables, no n'hi ha unes que estan per sobre de les altres, totes són perfectament respectables; ara bé, sí que vull fer en aquest sentit dues puntualitzacions: la primera, el projecte sobiranista que hi ha en aquest moment a Catalunya, conseqüència de la nostra història com a mínim dels últims 35 o 40 anys, per no situar-ho més enllà, és l'únic que té força o pot tenir força per aportar un canvi real, que no sigui pur bla, bla o pura retòrica. L'únic moviment que té en aquest moment força a Catalunya per canviar les coses, i òbviament quan dic canviar les coses és per canviar-les a millor, és el procés sobiranista.

Mirin vostès cap enfora d'aquest projecte, què hi ha que arrossegui de veritat? Què hi ha que pugui canviar l'estatu quo en el qual estem?. El que hi ha són coses molt diverses però molt disseminades, i cap d'elles té cap força per canviar les coses de veritat; i torno a dir, es pot estar d'acord o en contra del que s'està fent, però identifiquem que la força està aquí, que la força del canvi real és aquesta, i la força del canvi a millor és aquesta, amb les incerteses que hi pugui haver, amb els interrogants, que hi són a tot arreu, tant en aquest procés com en no fer res. No fer res també està ple d'interrogants o incerteses, o al revés, està ple de certeses negatives. I la segona puntualització, si s'està en contra, que torno a dir és perfectament legítim i respectable, i no es defensa l'estatu quo actual, és a dir, que es vol algun canvi, jo crec que els que no volen l'estatu quo i volen un canvi han d'oferir alguna alternativa que sigui possible, perquè estar en contra d'això és fàcil però el que és difícil és aportar una alternativa possible. I això és el que jo, més enllà de la retòrica, veig que ningú fa, hi veig crítiques però no hi veig alternatives més enllà de la retòrica, insisteixo; i vull recordar que l'estatu quo, és a dir, si no fem res i no provoquem algun canvi real, l'estatu quo actual quin és?

Algú pot arribar a pensar que estem en una situació objectivament bona. Quin és l'estatu quo actual? Què hem de canviar perquè si no anirem clarament endarrere? Doncs resumit

en 4 idees: l'estatu quo vol dir que estem perdent capacitat de decisió pròpia; és a dir, que allò que ens havien dit l'any 1978 amb la Constitució espanyola, aquest és un camí per anar eixamplant l'autogovern progressivament, a base d'anar-nos entenent entre tots i és el que hem intentat fer al llarg de trenta i molts anys, no és veritat, ara el procés és a la inversa; ara no estem guanyant capacitat de decisió, l'estem perdent, i em direu, no, l'està perdent també Espanya i els països europeus en benefici de la UE, en això estem d'acord, però el problema és que l'estem perdent dins de l'Estat espanyol; per tant, actualment hi ha més poder al Govern central i a les institucions centrals que no hi havia fa 4 o 5 anys i menys en els altres llocs. Per tant, l'estatu quo és menys capacitat de decisió, i menys capacitat pròpia vol dir, no ens enganyem, menys projecte propi, més uniformització, i més incapacitat de desenvolupar polítiques pròpies.

Què més vol dir l'estatu quo? També vol dir conformar-nos que seguirem a la cua de la inversió en infraestructures públiques, que és el que ens ha passat exactament ens els darrers 30 anys, malgrat haver-ho intentat tot, inclòs el pacte de l'Estatut que jo vaig fer a la Moncloa i que tenia un punt central, que era que durant 7 anys el Govern invertiria a Catalunya d'acord amb la riquesa d'Espanya; "tararí que te vi", perquè va durar un any, després mai més s'ha complert. Aquest any 2015, d'acord amb els pressupostos de l'Estat, estem per sota del 10%. Recordo que la nostra població és el 16%, la nostra economia el 19 %, i la nostra contribució al comerç exterior d'Espanya per sobre del 25, i la inversió en polítiques d'infraestructures públiques per sota del 10%, aquesta és la nostra realitat. Això vol dir l'estatu quo.

Què més vol dir? Vol dir un drenatge fiscal permanent, que jo no discuteixo des del punt de vista dels corrents de solidaritat, ja sabem que regions o territoris més productius han de transferir recursos als que són menys productius, això ho sabem i no ho discutim, però el que sí discutim és que som els tercers en aportar i el 10è en rebre, i això sí que ho discutim perquè és una presa de pèl, això ja no és solidaritat sinó una presa de pèl; i dic el desè, sense comptar el poder adquisitiu, que s'ha de tenir en compte i ja seríem el 14, i no de 100, no, sinó de 17, que vol dir a la cua des del punt de vista del drenatge fiscal també.

I què més vol dir l'estatu quo?, vol dir clarament, i ho veieu, un sistemàtic no reconeixement de la identitat cultural de Catalunya, inclosa la seva identitat lingüística. L'atac sistemàtic a la immersió lingüística en el sistema educatiu català és això, i és una amenaça a la cohesió social del país.

L'estatu quo és això, i aleshores jo pregunto als que no hi estan d'acord, com es canvia aquest estatus quo després d'haver-ho intentat tot? Com es canvia? Però requereix que hi hagi una alternativa per part dels que no estan d'acord amb el que s'està fent, i quan es parla d'alguna alternativa, jo sento algunes coses, encara que siguin tímides, jo em pregunto, aquestes alternatives que es diuen, més enllà de la retòrica, quants aliats tenen a l'altre costat? Hi ha algú fora d'aquí que pugui canviar l'estatu quo que us acabo de descriure d'una manera positiva i que ens ho puguem creure? Perquè si no es descriu l'alternativa o no hi ha ningú a l'altre costat que hi cregui, vol dir que no és alternativa, i d'això en aquest moment val la pena que ens n'adonem com a ciutadans i ciutadanes de Catalunya. Perquè més enllà de les nostres ideologies, creences, i del que votarem el 27S, després col·lectivament serem tractats com una unitat, i quan ens tracten com una unitat el tracte és aquest i consti que davant aquella prevenció que això és victimisme, vull recordar que el victimisme és queixar-se i no fer res, el victimisme és fer el ploramiques, però quan algú descriu la realitat i fa tot el possible per canviar-la, arriscant molt, això ja no és

victimisme; es pot estar equivocat o no, però això ja no és victimisme, és una altra història completament diferent.

I darrera cosa, la sisena reflexió que us volia fer. En la línia del que se'ns demanava per part del president de la Cambra, s'han de fer les coses ben fetes, es necessita estabilitat, es necessita seguretat jurídica. Jo vull fer notar que el que s'està fent aquests darrers tres anys, agradi més o menys, és d'una pulcritud democràtica total; no es pren ni una sola decisió de màxima transcendència que no sigui a través de les urnes. Algunes vegades ho he dit amb altres paraules: aquest procés comença a les urnes i acaba a les urnes, vol dir que la decisió en últim terme la té el conjunt de la societat, no és una decisió de minories o d'elits, és una decisió de majories i de majories democràtiques. Això crec que és important subratllar-ho d'una manera clara, per tant, pulcritud democràtica, majories, seguretat jurídica, òbviament. Fixeu-vos que al final estem exercint el nostre dret a decidir amb l'única seguretat jurídica que tenim a la mà, no ens n'han deixat cap altra, estem actuant així, i no només seguretat jurídica i estabilitat, sinó actitud positiva de diàleg i negociació per part de les institucions catalanes, i en tot allò que m'afecti a mi, si continuo sent president de la Generalitat, aquesta actitud de diàleg i negociació hi serà, però perquè hi hagi diàleg i negociació cal que hi hagi voluntat real de parlar a partir de la identificació d'un repte o d'un problema que cal resoldre, si es nega el problema, si es nega la realitat, no hi ha diàleg possible, com no hi ha diàleg possible si es pretén guanyar per 10 a 0; ara, per part nostra, aquesta actitud hi serà, aquesta actitud de pulcritud democràtica, de respecte de les majories, aquesta actitud de seguretat jurídica i aquesta actitud de diàleg i de negociació, i de fer les coses bé. Està tot molt analitzat, hi ha un munt de treballs fets en aquest sentit per saber quins són els fulls de ruta que hem d'anar seguint quan ens anem trobant amb les dificultats de tot aquest procés en els propers temps.

Però resumint, insisteixo, el que representa aquest procés polític i aquest procés sobiranista en aquest moment és l'única força de possible canvi real en positiu que hi ha en aquest país, no n'hi ha un altre, no sé si d'aquí a uns anys n'hi haurà un altre, però en aquest moment no hi és; per tant, si aquesta és l'única força possible, cal que aquesta força es pugui articular de manera que al final aconseguixi el canvi real i el canvi en positiu.

Moltes gràcies.